

Protokoll fört vid enskild föredragningInfrastrukturavdelningen
Allmänna byrån, I1Beslutande
Minister
Christian WikströmFöredragande
T.f. byråchef
Gustav BlombergJusterat
Omedelbart**Nr 18**Begäran om utredning och yttrande
ÅLR 2022/836
106 I1**Beslut**

Ålands landskapsregering beslutar att avge följande utlåtande till Justitieombudsmannen avseende begäran om landskapsregeringens utredning och yttrande gällande ärende EOAK/7868/2021.

Landskapsregeringen vill först meddela att det finns förståelse för kundens invändning då den högsta tillåtna hastigheten på väg inom landskapet är 90 km/h, vilket även är den begränsning som hastighetsbegränsaren skulle begränsa fordonets hastighet till. För fordon som endast framförs på Åland torde således hastighetsbegränsare inte fylla en funktion och bidrar till att fungerande fordon inte kan framföras utan omfattande investeringar i hastighetsbegränsare vilka i relation till de äldre fordonens värde inte kan betraktas som ringa. Därtill föreligger administrativa utmaningar med att installera hastighetsbegränsare då ett fåtal verkstäder i riket innehar dessa och de åländska verkstäderna förvägras leverans av dessa vid förfrågan från verkstäder i riket som innehar desamma. Sammantaget är dessa EU bestämmelser inte anpassade för åländska förhållanden och fyller inte sitt syfte när de tillämpas i en åländsk kontext.

Vidare vill landskapsregeringen meddela att det förefaller finnas behörighet för vissa verkstäder i riket att utfärda undantag gällande kravet på hastighetsbegränsare för fordon i kategorin N2. Denna behörighet har ännu inte aktiverats för någon verkstad i landskapet Åland. Detta har framkommit att det finns fall där en kund har fört sitt fordon till en verkstad i riket som beviljat undantag för kravet på hastighetsbegränsare och sedan fört fordonet till en besiktningstation i riket och då blivit godkänd utan att hastighetsbegränsare installerats på aktuellt fordon. Fordonet har sedermera förts tillbaka till Åland som besiktat fordon och kan framföras i trafik utan hinder.

Med utgångspunkt i gällande åländsk lagstiftning och EU-rätt på området, beaktat att verkstäder i riket beviljar undantag för fordon i kategorin N2 (och som tagits i bruk mellan den 1 oktober 2001 och den 1 januari 2005) och beaktat de lokala förhållanden och utmaningar som finns på Åland (som beskrivs ovan), samt med särskilt fokus på realiteten att den högsta tillåtna hastighetsbegränsningen på Åland är 90 km per timme, ber landskapsregeringen av dessa orsaker Justitieombudsmannen att klargöra rättsläget huruvida fordonsmyndigheten på Åland kan bevilja undantag för hastighetsbegränsare för fordon i kategori N2 som tagits i bruk mellan den 1 oktober 2001 och den 1 januari 2005.

Nedan följer en redogörelse över gällande lagstiftning på Åland och hur den har tillämpats i detta ärende hittills.

Enligt 13 § 1 mom. 11 p. i fordonslagen (FFS 1090/2002), tillämplig genom landskapslag (2021:157) om tillämpning av fordonslagen, ska fordon i kategori N2 vara utrustade med hastighetsbegränsare.

Enligt 1 § 1 mom. 3 punkten i landskapsförordning (1993:104) om fordons konstruktion, utrustning, skick, användning och belastning, med beaktande av nyligen utförda ändringar i landskapsförordningen, är kommunikationsministeriets förordning om bilar och släpvagnars konstruktion och utrustning (FFS 1248/2002) tillämplig på Åland. Det innebär att 16 § och 39 § 7 punkten om hastighetsbegränsare i kommunikationsministeriets förordning är gällande på Åland. I 39 § punkt 7 står:

"Kravet enligt 16 § på användning av hastighetsbegränsare tillämpas

[...]

c) på fordon som tas i bruk mellan den 1 oktober 2001 och den 1 januari 2005 och som uppfyller de gränsvärden för utsläpp som föreskrivs i rådets direktiv 88/77/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om åtgärder mot utsläpp av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer med kompressionständning som används i fordon samt mot utsläpp av gasformiga föroreningar från motorer med gnisttändning drivna med naturgas eller gasol vilka används i fordon, vilket direktiv avses i del I punkt 41 i bilaga 1, sådana dessa gränsvärden lyder ändrade genom kommissionens direktiv 2001/27/EG, från och med den 1 januari 2006 om fordonet används i internationell trafik och från och med den 1 januari 2007 om fordonet används enbart i nationell trafik."

Dessutom ska hastighetsbegränsaren enligt Transport- och kommunikationsverkets föreskrift om tekniska krav på bilar och bilsläpvagnar (TRAFICOM/420030/03.04.03.00/2019), tillämplig genom 1 § landskapsförordning (1993:104) om fordons konstruktion, utrustning, skick, användning och belastning, hindra hastigheten för fordon i kategori N2 från att överstiga 90 km/h. Vid besiktningen av fordonet i det anhängiggjorda ärendet har det uppmärksamats av Fordonsmyndigheten på Åland att en sådan hastighetsbegränsare saknades, vilket ledde till anmärkning.

Med anledning av tidigare begäran om rättelse av fordonsmyndighetens beslut har myndigheten grundligt utrett lagkravet på hastighetsbegränsare. Fordonsmyndigheten har konstaterat i sina beslut gällande besiktningen av fordonet att enligt den lagstiftning

som myndigheten har att följa fordras att fordonet ska ha en hastighetsbegränsare som begränsar fordonets hastighet till 90 kilometer i timmen.

När det gäller behörighet att installera hastighetsbegränsare kan följande konstateras. Kraven på installations- och reparationsstillstånd för hastighetsbegränsare kommer från kapitel 9 i Fordonslagen och kapitel 5 i Statsrådets förordning om fordon (FFS 162/2021). Bilverkstäderna som installerar och reparerar hastighetsbegränsare behöver ett tillstånd. Enligt vad som gäller i 2 § 3 mom. i landskapslag (2021:157) om tillämpning av fordonslagen är det Fordonsmyndigheten på Åland som är godkännandemyndighet enligt 42 § och tillsynsmyndighet vid installation och reparation av system, komponenter och separata tekniska enheter enligt 9 kap. i Fordonslagen. Det innebär således att Fordonsmyndigheten på Åland är tillsynsmyndighet på Åland gällande installation och reparation av system, komponenter och separata tekniska enheter (bl.a. hastighetsbegränsare) enligt 87 § 1 mom. i Fordonslagen.

Detta innebär enligt Ålands landskapsregerings bedömning, att en verkstad på Åland som ämnar installera hastighetsbegränsare ska anhålla till Fordonsmyndigheten om tillstånd att installera hastighetsbegränsare. När det ett sådant tillstånd är erhållet har verkstaden möjlighet att införskaffa hastighetsbegränsare och instruktioner om dess installation. En verkstad i riket, som råkar ha den behövliga hastighetsbegränsaren, kan då inte anföra som skäl att inte skicka behövliga delar till den åländska verkstaden att fordonsmyndigheten eller verkstaden på Åland inte lyder under Traficom eftersom den åländska verkstaden då har ett giltigt tillstånd att installera hastighetsbegränsare.

Ålands landskapsregering bedömer således att problemet som fordonsägaren återspeglar till viss del kan avhjälpas om en verkstad på Åland ansöker om tillstånd från Fordonsmyndigheten på Åland att installera hastighetsbegränsare och att verkstaden med detta förfarande kan få tillgång till korrekt hastighetsbegränsare samt dess monteringsinstruktioner. Fordonsmyndigheten ger information om vad som ska ingå i ansökan om tillstånd. Dock föreligger fortsättningsvis utmaningar med denna form av lösning då marknaden på Åland för installation av hastighetsbegränsare är mycket begränsad och intresset från verkstäderna är ekonomiskt ointressant vilket innebär att det kan anses högst tvivelaktigt om de åländska verkstäderna i praktiken kommer att utföra installationerna.

Bakgrund

Justitieombudsmannen har begärt Ålands landskapsregerings utredning och yttrande över Fordonsmyndigheten på Ålands hantering av ett fordon i klass N2 som enligt gällande lag ska utrustas med en hastighetsbegränsare som begränsar fordonets hastighet till 90 km/h. Fordonsägaren, som vänt sig till Justitieombudsmannen, har även anfört att det inte finns någon verkstad på Åland som har tillstånd att installera hastighetsbegränsaren.